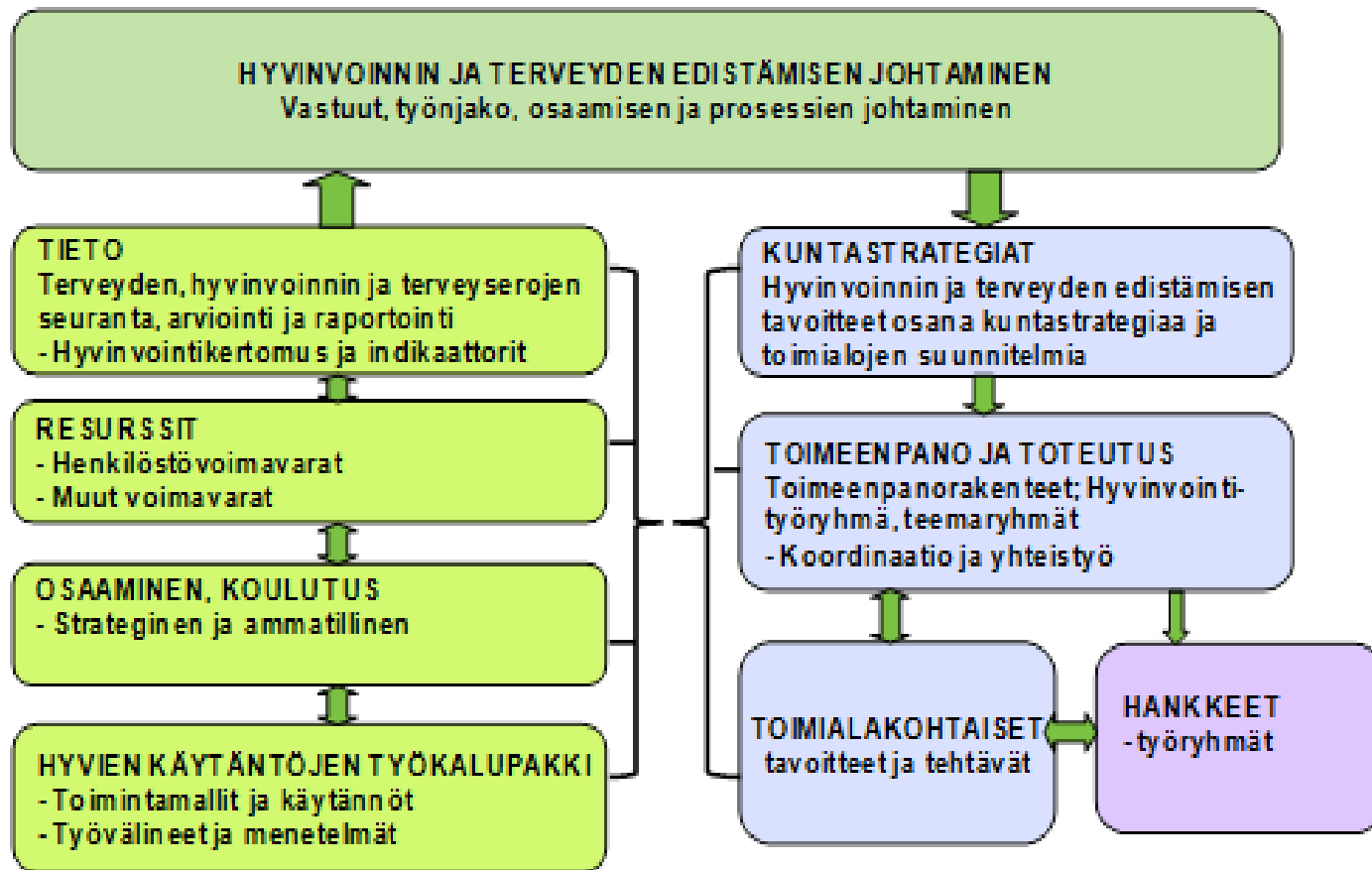

Turpakäräjät 17.1.2017

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuntien
tehtävänä

Näkökulmia ennaltaehkäisevän päihde- ja
mielenterveystyön kehittämiseen kunnissa

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kunnissa nykykäytännön mukaan

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen uudessa kuntalaissa

- Terveyden edistämisellä ymmärretään kaikkea sitä toimintaa, jonka tarkoituksena on terveyden ja toimintakyvyn lisääminen, terveysongelmien ja väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen. Se on tietoista vaikuttamista terveyteen ja hyvinvoinnin taustatekijöihin kuten elintapoihin ja elämänhallintaan, elinoloihin ja elinympäristöön sekä palvelujen toimivuuteen ja saatavuuteen.
- Uuden kuntalain 1 §:n 2. mom. mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkaille palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen kestävyys on otettava huomioon kaikessa kunnan toiminnassa.
- Asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen ja hyvinvoinnin edellyttämistä palveluista huolehtiminen kuuluu osaltaan myös valtiolle ja muille julkisyhteisöille.

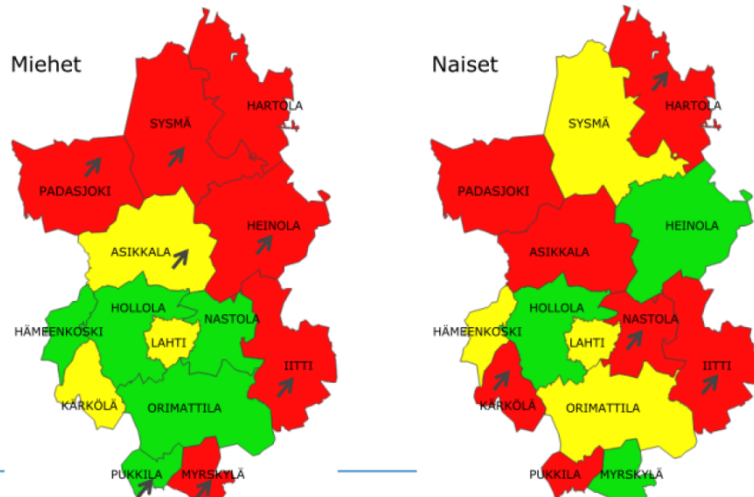
Kuntiin jää laaja hyvinvointivastuu

- Kunnissa tulee organisoida laajan hyvinvointivastuun edellyttämä monialainen yhteistyö, jota varten perustetaan **ammattilinen hyvinvointityöryhmä** kunnan eri toimintojen (esim. koulu, kulttuuri, nuoriso, liikunta, kaavoitus, asuminen ja liikenne) ja yhteistoiminta-alueen välillä (hyvinvointikuntayhtymä).
- Lisäksi 24.4.2015 **laki** ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä velvoittaa kuntaa huolehtimaan ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeämään ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen huolehtimaan kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- Valtuustokausittain vahvistettava hyvinvointisuunnitelma ja vuosittain tehtävä hyvinvointikertomus on käytössä kaikissa Päijät-Hämeen kunnissa sekä Iitissä, Myrskylässä ja Pukkilassa.
- Millaisilla resursseilla pienet kunnat selviävät näistä tehtävistä sitten kun sote osaaminen siirtyy maakunnille?

Alkoholiperäisten sairauksien ja itsemurhien aiheuttamat enneaikaiset kuolemat Päijät Hämeessä – 1989-2013

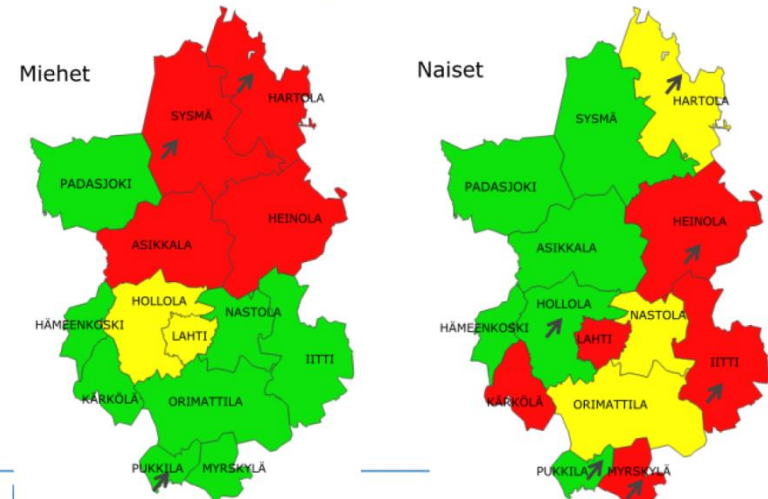
Alkoholi

Alkoholiperäiset sairaudet ja myrkytykset
2009 – 2013 vrt. koko maa
miehet ja naiset v/100.000

Itsemurhat

Itsemurhat
2009 – 2013 vrt. koko maa
miehet ja naiset v/100.000

- miesten tilanne on kehittynyt huonosta parempaan ja naisten päinvastoin – hyvästä huonompaan

Kaksi näkökulmaa ylisukupolvisen päihde- ja mielenterveys ongelmien

Lapsiperheiden köyhyys

- Lapsiperheiden köyhyysaste on kasvanut nopeammin kuin koko väestön köyhyysaste
- Köyhissä perheissä elävien lasten määrä on kolminkertaistunut viimeisen 20 vuoden aikana
- Rahan niukkuus koettelee erityisesti yksinhuoltajia ja työttömiä, mutta nyt myös perusperheitä
- Asumisen kustannukset yksi syy lapsiperheiden köyhyyteen

Köyhyden seuraukset

- Köyhyys on riski lapsen hyvinvoinnille ja aiheuttaa hänelle osattomuutta ja häpeää, joka voi jatkua aikuisiässäkin. Tämä puolestaan altistaa heidät päihde- ja mielenterveydenongelmille.
- Jos vanhempien köyhyys yhdistyy päihteiden väärinkäyttöön tai mielenterveyden ongelmiin, eivät he välttämättä pysty turvaamaan lastensa biologisia perustarpeita.
- yhteiskunta on velvollinen huolehtimaan lapsen oikeuksista ja ryhtymään lapsen huostaanottoon, mikäli lapsen etu niin vaatii

Nuorten eriarvoistumiseen liittyy usein ylisukupolvinen pahoinvointi

Riskiryhmien tunnistamisessa piilee suuria mahdollisuuksia, mutta se edellyttää nykyistä avoimempaa tietojen vaihtoa ja yhteistyötä

- THL:n kansallinen syntymäkohortti 1987 tutkimus on osoittanut, että lähes kolmella neljästä toimeentulotukea saaneella nuorella on toimeentulotukea saanut vanhempi ja kolmasosalla psykiatrasta hoitoa saaneella nuorella on psykiatrisessa hoidossa ollut vanhempi

Voisiko seuraava sukupolvi saavuttaa paremman elämän?

- Päihteiden käyttö ja mielenterveyden ongelmat perhepiirissä aiheuttavat häpeää – joka ilmenee usein puhumattomuutena ja salailuna sekä ongelmien kieltämisenä
- Päihteiden käyttö vaikuttaa kokonaisuun perheisiin, minkä yhtenä näkyvänä seurauksena on lasten pahoinvointi ja tunne-elämän ongelmat
- Häpeän kierre olisi katkaistava koska lapset ja nuoret ovat syntyneet syyttömänä vanhempiensa ongelmiin
- Häpeän ja syyllistämisen kulttuuri on tunnistettava yhteiskunnallisena vallankäytön muotona, joka vain ylläpitää ongelmakenttää

Kuntien uusi rooli kun sote siirtyy maakuntien toiminnaksi 1.1.2019

Mitä kunta tekee tulevaisuudessa?

Osaamisen ja kulttuurin edistäminen

- Varhaiskasvatus
- Esi- ja perusopetus
- Lukiokoulutus
- Ammatillinen koulutus
- Vapaa sivistystyö
- Taide- ja kulttuuripalvelut
- Kirjastopalvelut
- Nuorisopalvelut
- Liikuntapalvelut

Kunnan elinvoiman edistäminen

- Paikkakunnan vetovoimaisuus
- Vaikeasti työllistyvien tuki: etsivä nuorisotyö, työpajat, työttömyyden pitkittymisen ehkäisy, kaupunginosatyö, kotouttaminen
- Elinkeinopolitiikka: yritysneuvonta, kehittämishankkeet, yritystontit, alueen markkinointi, avoin data

Kuntalaisen hyvinvoinnin edistäminen

Elinympäristön kehittäminen

- Maapolitiikka
- Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu
- Liikenne, joukkoliikenne, Tieverkkojen rakentaminen ja ylläpito
- Vesihuolto
- Jätehuolto
- Energiantuotanto ja -jakelu
- Rakennusvalvonta
- Asuntotoimi

Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen

- Monipuoliset osallistumismahdollisuudet
- Paikallinen yhteisöllisyys
- Viestintä ja vuorovaikutus
- Vaalit ja edustuksellinen demokratia
- Kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuudet
- Aukkaiden omaehtoinen toiminta

Syylästävä keskustelukulttuuri ei ole kovinkaan toimiva tapa lähestyä vaikeita asioita – asiallista ja avointa keskustelua ilmiöistä ja niiden taustoista tarvitaan

Kaikki olemme samassa veneessä erilaisina

- Leipäjonot, asunnottomuus, kerjäläiset, pakolaiset, lasten huostaanotot, huumeet ja rikollisuus
- Perinteisen työn väheneminen sekä työelämän muuttuminen
- Sähköistyvät palvelut
- Samaa sukupuolta olevien parisuhteet ja perheet
- Maahanmuuttajat ja meille vieraat uskonnot ja tavat

Yhteinen kehittymisen paikka

- Haitallisen alkoholinkäytön varhainen toteaminen – ja tilanteen sekä haittojen puheeksi ottaminen työssä, vapaa-ajalla, päivähoidossa, koulussa, terveydenhuollossa
- Aiempaa avoimempi ja vapaampi keskusteluympäristö – jotta asioiden piilottelusta tai kieltämisestä päästään eteenpäin, etsimään ratkaisuja ja auttamaan

Miten keskustella päihdeongelmasta rakentavasti? (Mental help first aid –malli Austraaliasta), jota on hankkeistettu Suomessakin

TIPS FOR TALKING WITH A LOVED ONE ABOUT SUBSTANCE USE

Mental Health First Aid can help you start a conversation about substance abuse during the **#NightofConversation**

- Talk** with them in a quiet, private place when both of you are sober and calm.
- Consider** the person's readiness to talk about their substance use.
- Identify and discuss** their behavior rather than criticize their character.
- Express** your point of view by using "I" statements, like, "I have noticed..." or "I am concerned..."
- Let the person know** that you are concerned and willing to help.
- Try to understand** the person's own perception of their substance use.
- Do not force** the person to admit they have a problem.
- Do not label or accuse** the person as being an "addict."
- Treat the person with respect and dignity.**
- Listen** without judging the person as bad or immoral.
- Have realistic expectations** of the person – their behavior won't change right away.

WWW.MENTALHEALTHFIRSTAID.ORG